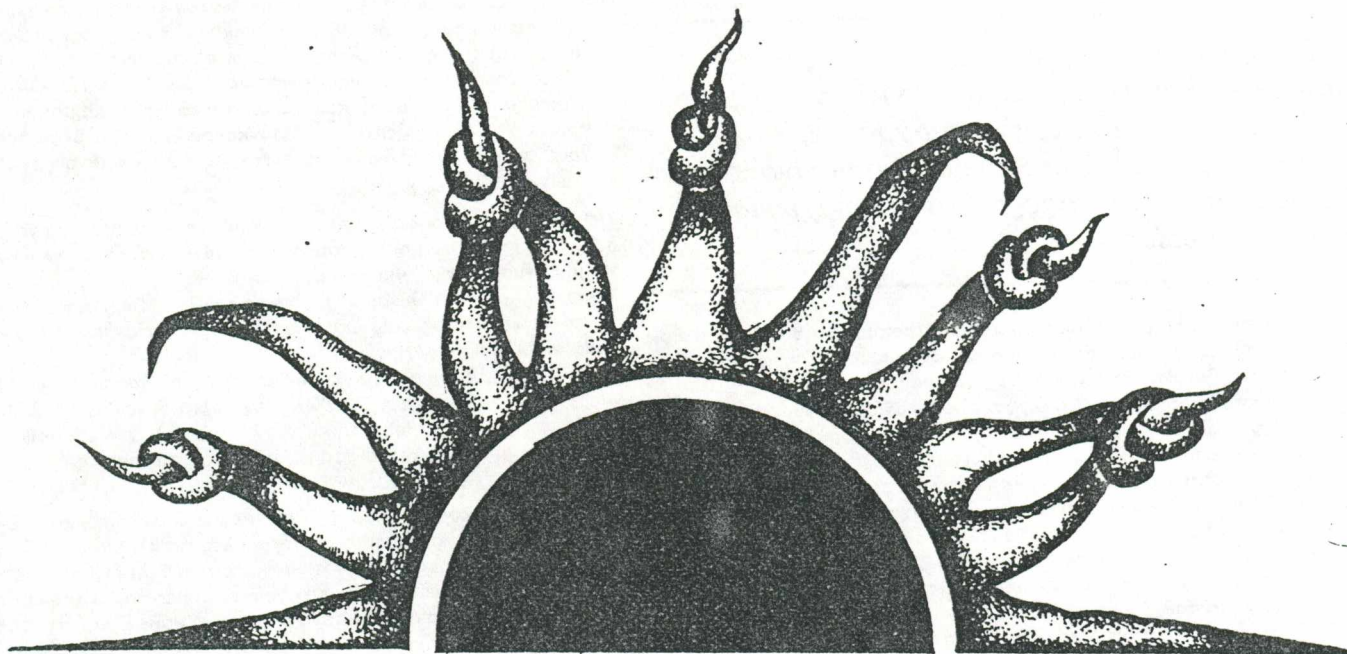

Μια προσέγγιση "εντός των τειχών"

του Γ. Τριτοδρομικού

Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΔΙΕΞΟΔΟΥ

Το Συνέδριο θα μπορούσε να προχωρήσει μέσα από μια θαρραλέα αυτοκριτική στον εντοπισμό των λαθών και των αδιεξόδων και να χαράξει μια σταθερή και ανυποχώρητη πορεία προς το σοσιαλισμό

Τις μέρες αυτές πραγματοποιείται το Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, που, όπως είναι φυσικό, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το Συνέδριο, που έρχεται να σφραγίσει δέκα χρόνια πορείας και τρία σχεδόν χρόνια διακυβέρνησης, θα μπορούσε —αν ανταποκρινόταν στο ρόλο του σαν κορυφαία δημοκρατική διαδικασία ενός σοσιαλιστικού κόμματος— να σημαδέψει τις πολιτικές μας εξελίξεις.

Θα μπορούσε να προχωρήσει μέσα από μια θαρραλέα αυτοκριτική στον εντοπισμό των λαθών και των αδιεξόδων και να χαράξει μια σταθερή και ανυποχώρητη πορεία προς το σοσιαλισμό.

Όλα όμως, προσυνεδριακή δουλειά και εισηγήσεις, δείχνουν ότι η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ δεν έχει τόσο φιλόδοξους στόχους... Της αρκεί να εκμαιεύσει από το Συνέδριο τη συναίνεση της βάσης και τη «δημοκρατική» νομιμοποίηση αυτής και της πολιτικής της, καθώς και να αξιοποιήσει προεκλογικά ένα Συνέδριο «Ενότητας και Νίκης», ο εστί μεθερμηνευόμενον ένα Συνέδριο τύπου «Σπόρτιγκ» πιο οργανωμένο βέβαια και πιο εντυπωσιακό... Διαψεύδονται έτσι πικρά, για μια ακόμα φορά, οι προσδοκίες της βάσης του ΠΑΣΟΚ που πολλά είχε επενδύσει σ' αυτό το Συνέδριο για αναβάπτιση του κομματικού λόγου και αλλαγή πορείας...

Ας δούμε όμως πιο συγκεκριμένα τους αρνητικούς όρους αυτού του Συνεδρίου:

- Τα ασφκτικά χρονικά όρια που αναιρούν ουσιαστικά τη δυνατότητα δημοκρατικού διαλόγου.
- Η αυτοδίκαιη νομιμοποίηση σαν συνεδρίων των διορισμένων μελών της Οργανωτικής Επιτροπής Συνεδρίου (ΟΕΣ) που αποβλέπει στη δημιουργία ευνοϊκών συσχετισμών (έτσι περίπου το 1/5 των συνεδρίων δεν εκλέγεται).
- Η απαράδεκτη ποιότητα των εισηγήσεων που οφείλεται τόσο στην ετερόκλητη σύνθεση της ΟΕΣ (αποτέλεσμα έντονου παρασκήνιου) όσο και στον τρόπο της δουλειάς της (κυριολεκτικά «στο πόδι» και με εντελώς δέσμια αρμοδιότητα).

Έτσι οι εισηγήσεις (ιδεολογικοπολιτική, οργανωτική, καταστατικού) ως προς τη «μορφή» τους παρουσιάζουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Είναι, ιδίως η πρώτη, *συρραφή διάφορων κειμένων* που γράφτηκαν κατά καιρούς σε κάποια έντυπα και δένονται χαλαρά μεταξύ τους με κάποια τωρινά μπαλώματα... Αλληλοκαλύψεις, αντιφάσεις και πολλά κομμάτια εντελώς ξεκρέμαστα μας δίνουν εισηγήσεις χωρίς συγκεκριμένη δομή, χωρίς ειρμό...

- Ο τρόπος γραφής τους πάσχει από ένα διανοουμενίστικο «αριστερό» *βερμπαλισμό*, κατάλληλο για συσκότιση και αποπροσανατολισμό. Αυτό, σε συνδυασμό με τη μεγάλη έκταση των εισηγήσεων έδρασε αποτρεπτικά για τη μεγάλη μάζα των μελών του ΠΑΣΟΚ που ή δεν τις διαβάζει καθόλου ή διαβάζει χωρίς να πολυκαταλαβαίνει...

Ως προς το περιεχόμενό τους επισημαίνουμε:

- *ότι πάσχουν από στρουθοκαμηλισμό*. Διαβάζοντάς τις κανείς πλημμυρίζει από αισιοδοξία: Η κυβέρνηση βαδίζει σταθερά και χωρίς αμφιταλαντεύσεις τη μεγάλη λεωφόρο της Αλλαγής... Το κόμμα, μετά από μια στιγμιαία και φυσιολογική κάμψη, βρίσκεται σε πρωτοφανή άνθιση των δυνάμεών του και καθοδηγεί με σταθερό χέρι την πορεία προς το σοσιαλισμό... Τα όποια μικροπροβλήματα παρουσιάζονται οφείλονται στις «αντικειμενικές συνθήκες» και πάντως παρακάμπτονται... Ο σοσιαλισμός βρίσκεται προ των πυλών... Εθελουφλία και έκδηλος απολογητισμός χωρίς ίχνος ειλικρίνειας και αυτοκριτικής διάθεσης... Καλλιεργείται έτσι ο εφησυχασμός, η χειρότερη επιλογή για τη συγκυρία. Δεν αντέχουμε στον πειρασμό να θυμίσουμε τον Κούντερα: «Η αισιοδοξία είναι το όπιο του λαού» (και της κομματικής βάσης βέβαια)...

- *ότι δεν συγκροτούν μια στρατηγική πρόταση μετάβασης*. Πουθενά οι εισηγήσεις δεν ανιχνεύουν έστω ένα σχέδιο μετάβασης που θα δίνει το τακτικό με το στρατηγικό θέτοντας ιεραρχημένα τους κοντοπρόθεσμους, τους μεσοπρόθεσμους και τους στρατηγικούς στόχους που θα

εξειδικεύει με συγκεκριμένες προτάσεις τον τρίτο δρόμο για το σοσιαλισμό προσδιορίζοντας το «τι» πρέπει να γίνει, «πώς» πρέπει να γίνει και «πότε» πρέπει να γίνει ώστε να προχωρήσουν συντεταγμένα οι λαϊκές δυνάμεις που συγκροτούν το μπλοκ της ΕΛΕ στο ριζικό μετασχηματισμό του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού και στα τρία επίπεδα: οικονομικό, πολιτικό, ιδεολογικό· που θα δεσμεύει τέλος την κυβέρνηση σε συγκεκριμένη υλοποίηση συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών για να πάψει επιτέλους να επαφίεται στον πατριωτισμό της η εφαρμογή στην πράξη των «νικών και αντιστάσεων αρχών και διακηρύξεων»...

Με δεδομένη λοιπόν την ανυπαρξία «στρατηγικής μετάβασης», η αφηρημένη επαγγελία της αυτοδιαχειριστικής κοινωνίας και η θεωρητική, εκτός τόπου και χρόνου, σκιαγράφηση του «τρίτου δρόμου» γίνονται τα αριστερά άλλοθι μιας πολιτικής διαχείρισης της συγκυρίας... Και η επίκληση του Μαρξισμού και ο «αριστερός» πολιτικός λόγος χωρίς τη διαλεκτική του συγκεκριμένου, χωρίς τη σύνδεση της θεω-

Η αφηρημένη επαγγελία της αυτοδιαχειριστικής κοινωνίας και η θεωρητική, εκτός τόπου και χρόνου, σκιαγράφηση του «τρίτου δρόμου» γίνονται τα αριστερά άλλοθι μιας πολιτικής διαχείρισης της συγκυρίας.

ρίας με την καθημερινή πολιτική πράξη, αποπροσανατολίζουν, μυθοποιούν, συγκαλύπτουν και συσκοτίζουν αντί να βοηθούν, να διαπαιδαγωγούν, να διαφωτίζουν και να χειραφετούν...

- Ότι απουσιάζει από τις εισηγήσεις κάθε ανάλυση για τον ρόλο της πάλης των τάξεων και των φορέων της· έτσι, για παράδειγμα, αντίδραση είναι μόνο η Δεξιά, ο πολιτικός φορέας. Πουθενά μέσα στις εισηγήσεις δεν γίνεται κάποια προσέγγιση έστω για τους φορείς και τους θεσμούς που χαράζουν τη στρατηγική της άρχουσας τάξης και διασφαλίζουν την κυριαρχία της (Καραμανλής, ΣΕΒ, Σύνταγμα κτλ.). Ούτε κουβέντα για την ταμπακιέρα...

- Ότι υπάρχει σαφής υπαναχώρηση από διακηρυγμένους στόχους. Και για να αναφερθούμε στα πιο χαρακτηριστικά σημεία:

Εξωτερική πολιτική: Μετά τον ετεροχρονισμό της απομάκρυνσης των βάσεων, η έξοδος από το ΝΑΤΟ από στρατηγικός στόχος άρρηκτα δεμένος με την Εθνική μας Ανεξαρτησία υποβιβάζεται σε απλή τακτική κίνηση (και άρα όχι απαραίτητη), ενταγμένη στα πλαίσια του στρατηγικού προσανατολισμού (...) που είναι η... διάλυση των δύο συνασπισμών! Αυτό, σε συνδυασμό με την πολιτική της «Νέας Μεσσήνας» για την αλλαγή και της ΕΟΚ δεν μπορεί παρά να μας κάνει περήφανους για τους υψιπετείς μας στόχους που, ξεπερνώντας τα στενά όρια της μικρής Ελλάδας και της Εθνικής μας Ανεξαρτησίας, αποβλέπουν πια στη σωτηρία και την αλλαγή της Ευρώπης και του κόσμου ολόκληρου...

Οικονομική πολιτική. Πιστεύουμε, λέει η εισήγηση, σε μια μικτή οικονομία όπου δοκιμάζονται (...) και συναγωνίζονται (...) οι διάφοροι τρόποι παραγωγής (δημόσιος, ιδιωτικός, κοινωνικού πειραματισμού). Και ποιος είναι ο ρόλος του ΠΑΣΟΚ; Βάζει τα πλαίσια του παιχνιδιού· και παρακολουθεί κατόπι —αμέτοχος θεατής— την ευγενή άμιλλα των διάφορων τρόπων παραγωγής... Δεν έχει άποψη, δεν επεμβαίνει, δεν κατευθύνει, δεν έχει βάλει στόχους ριζικού μετασχηματισμού των παραγωγικών σχέσεων... Όποιος νικήσει... Στο τέλος ίσως έχουμε και βραβεία για τον πιο αποτελεσματικό... Αλλά έτσι, με την πλήρη έλλειψη του «πολιτικού» και την αποθέωση της τεχνοκρατικής —ουδέτερης— θεώρησης, το παιχνίδι ανάμεσα στους διάφορους τρόπους παραγωγής είναι σικέ... Και το απόδειξε πρόσφατα ο Αρσένης με τις πρόσφατες δηλώσεις του που θεωποούν την «οικονομική ανάπτυξη» (για ποιους άραγε;) την «παραγωγικότητα» (με ποιους όρους και για ποιανών όφελος;) και βάζουν τα πράγματα στη θέση τους για την «κοινωνικοποίηση» (Αμφιβάλλω αν άλλη λέξη εκτός από τη λέξη «σοσιαλισμός» έχει υποστεί ποτέ τόσο φθορά και τέτοιο διασурμό όσο η λέξη «κοινωνικοποίηση» από το ΠΑΣΟΚ)... Και η αυτοδιαχείριση; Αυτή είναι βέβαια η εσωτερική κατανάλωση· δεν έχει θέση σε μια «ρεαλιστική» «προσεκτι-

κή» και «εξυγιαντική» (διάβαζε κεύσισανή) οικονομική πολιτική, που οι πιο προχωρημένοι της στόχοι μπορεί να φτάνουν μέχρι την (καθυστατημένη) αποκατάσταση του «κράτους πρόνοιας» στην Ελλάδα...

Και μερικές παρατηρήσεις για το καταστατικό. Που ενώ διακηρύσσει ότι αντανakλά τη σοσιαλιστική, δημοκρατική, αυτοδιαχειριστική ιδεολογία που θεωρητικά έχει το ΠΑΣΟΚ, στην ουσία κατοχυρώνει πλήρως την μέχρι τώρα αντιδημοκρατική εσωκομματική πρακτική: Τον αρχηγισμό (που διαπερνά όλη την κομματική δομή και κατοχυρώνεται με την ύπαρξη ενός όργανου αυτόνομου και ανεξέλεγκτου, του προέδρου...)· τον συγκεντρωτισμό στη λήψη των αποφάσεων (ενώ αίτημα των περισσότερων Νομαρχιακών Επιτροπών είναι τα περιφερειακά όργανα)· τον διοικητισμό και αυταρχισμό (με τη δυνατότητα που παρέχεται στο Εκτελεστικό Γραφείο να διορίζει καθοδηγητικά όργανα (επιτροπές) και με την ανυπαρξία θεσμικών εγγυήσεων που θα διασφαλίζουν την πολυφωνία και τον πλουραλισμό)· τέλος τον ευνοχισμό του κομματικού λόγου με την ανυπαρξία ή την περιορισμένη αρμοδιότητα εσωκομματικών θεσμών δημοκρατικής συμμετοχής και ελέγχου (πάγιο αίτημα της βάσης είναι οι τακτικές κομματικές συνδιασκέψεις κατά τομείς, σε Πανελλαδική ή περιφερειακή κλίμακα, που θα ζωντανέψουν τη δημοκρατία στο κόμμα και θα επεξεργαστούν συγκεκριμένες προτάσεις και στόχους που θα δεσμεύουν τις ενέργειες των αντίστοιχων Υπουργείων...).

Αυτά, συνοπτικά και ενδεικτικά, νομιζώ πως πείθουν για το που βαδίζει το Συνέδριο. Κι όμως, παρ' όλα τα αρνητικά, το Συνέδριο αυτό έχει μια —μοναδική— θετική δυνατότητα:

Να στείλει σήμα κινδύνου στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ μετατρέποντας το Συνέδριο «Ενότητας και Νίκης» σε Συνέδριο καταγραφής του αδιέξοδου και αλλαγής πορείας.

Η καταγραφή του αδιέξοδου δεν μπορεί παρά να επικεντρωθεί στην μέχρι τώρα πολιτική του ΠΑΣΟΚ: την πολιτική του κρατισμού που αναγορεύει το κράτος σε βασικό μοχλό της αλλαγής υποβαθμίζοντας κόμμα και μαζικό κίνημα στο ρόλο του κομπάρσου.

Αυτή η πολιτική παραγνωρίζει:

- ότι αυτό το κράτος, παρ' όλο που σε μια επιτελική θέση του προωθήθηκε μια άλλη κυβέρνηση και παρ' όλες τις αλλαγές που έγιναν σε κάποιους θεσμούς του —που δεν συνιστούν βέβαια ριζικό μετασχηματισμό του— διατηρεί κάποιες παγιωμένες δομές που εξακολουθούν να βρίσκονται σε αντιστοιχία με ένα άλλο τύπο κοινωνικού σχηματισμού από αυτόν που επαγγέλεται το ΠΑΣΟΚ· πως δεν μπορεί δηλαδή να χρησιμοποιηθεί αλλά πως πρέπει να μετασχηματιστεί (με διπλή παρέμβαση από κυβέρνηση και μαζικό κίνημα) ώστε να εκφράσει μια νέα κοινωνική δυναμική (πράγμα που απαιτεί βέβαια και συνδυασμένους ριζικούς μετασχηματισμούς και στο οικονομικό και στο ιδεολογικό επίπεδο)·

- ότι στην πορεία μετάβασης, ή αναγορεύονται οι μάζες σε υποκείμενα της πολιτικής (με τους συλλογικούς φορείς τους) ή αναγορεύεται το κράτος σε υποκείμενο και υποβιβάζονται οι μάζες σε αντικείμενο της πολιτικής, που ασκείται από τους φωτισμένους και τους ειδικούς ερήμην τους...

- ότι ακολουθώντας μια κυβέρνηση την πολιτική του κρατισμού, ακόμα και αν οι προθέσεις της για σοσιαλιστικό μετασχηματισμό είναι αγαθές, είναι εξ ορισμού ενσωματώσιμη στο κατεστημένο...

..

Η πολιτική του κρατισμού, που οι ιδεολογικές της αφετηρίες βρίσκονται στον εκλογικισμό και τη στρόφη στους τεχνοκράτες της περιόδου 1979-81, είχε καταστροφικές συνέπειες για το ΠΑΣΟΚ είτε σαν κυβέρνηση, είτε σαν κόμμα:

Η κυβέρνηση ξεκομμένη από το λαϊκό κίνημα, που την ανεδείξε και μπλοκαρισμένη στους μηχανισμούς του αστικού κράτους ενσωματώνεται με ταχείς ρυθμούς στην πολιτική διαχείριση της συγκυρίας που ακολουθεί ο Ανδρέας Παπανδρέου και που οριοθετείται από τη διεθνή κατάσταση και τα κελεύσματα του Καραμανλή κατά κύριο λόγο, αλλά και του ΣΕΒ. Έτσι έχουμε μια *ραγδαία «τεχνοκρατική στρόφη»*, ενώ τα όποια προωθημένα θεσμικά μέτρα, χωρίς να πατούν σε ένα ανεπτυγμένο μαζικό κίνημα, εγκαταλείπονται ή υποβαθμίζονται...

Μ' αυτή την «τεχνοκρατική στρόφη»:

- Ευνοούνται φυσικά οι τεχνοκράτες της κυβέρνησης, που εκφρά-

τα γύρω από τον Α. Παπανδρέου μετατρέπόμενο σε αυτόνομη γραφειοκρατική δομή με τεράστιες εξουσίες, που τις αντλεί από την κατευθείαν πρόσβαση στον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ. Ο τελευταίος δείχνει να είναι τελείως ξεκομμένος από τον παλμό της βάσης του ΠΑΣΟΚ και να υποτάσσεται στην «αναγκαιότητα» που θα τον διευκολύνει να ξαναγίνει πρωθυπουργός, πράγμα που φαίνεται πως αποτελεί πια αυτοσκοπό... Απομακρύνεται έτσι συνεχώς από παλιές θέσεις και διακηρύξεις ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί με διοικητικές —και άστοχες— κινήσεις να ομογενοποιήσει μια εξ υπαρχής ετερόκλητη κυβέρνηση...

Ευφρα — ζουν την εκσυγχρονιστική τάση της Ελληνικής κοινωνίας παίρνουν το πάνω χέρι στους βασικούς τομείς της κυβερνητικής πολιτικής κινούμενοι άνετα, σαν ειδικοί, στο πεδίο της διαχείρισης των κρατικών υποθέσεων...

- αλλά και οι κεντρογενείς της κυβέρνησης, που απηχούν την πελατειακή δομή της ελληνικής κοινωνίας, ανακαλύπτουν στο κράτος ένα προνομιακό πεδίο άσκησης της μικροπολιτικής τους και κοινωνικής ανόδου και προβολής...

- Ενισχύεται σημαντικά το «Καστρί» το γνωστό λόμπυ που κινεί...

- Χειροτερεύουν συνεχώς τα πράγματα για τους «κομματικούς» του Εκτελεστικού Γραφείου, ιδίως μετά τον τελευταίο ανασχηματισμό αλλά και την αρρώστια του —πιο προωθημένου— Κώστα Λαλιώτη. Ξεκομμένοι από τον ομφάλιο λώρο που τους συνέδεε κάποτε με την κομματική βάση, προσπαθούν να πείσουν για τις κυβερνητικές τους ικανότητες, αλλά και για την υπακοή τους στον πρόεδρο.

Παρόλη όμως την ενσωμάτωσή τους στις κυρίαρχες επιλογές του Αντρέα Παπανδρέου δεν καταφέρνουν να «παίζουν σωστά» στο επίπεδο του κράτους απέναντι στα άλλα κέντρα εξουσίας, και νιώθουν συνεχώς το έδαφος να φεύγει κάτω από τα πόδια τους... Στρέφονται έτσι αναγκαστικά στη μόνη πηγή δύναμης που τους απομένει, στο κόμμα, ζητώντας απεγνωσμένα στήριγμα —όχι όμως με μια σχέση ειλικρίνειας —που θα προϋπόθετε σκληρή αυτοκριτική— αλλά ακολουθώντας την πεπατημένη, την παλιά γνώστη συνταγή: διοικητικές παρεμβάσεις και δημιουργίες συσχετισμών, χειραγώγηση δηλαδή και χρησιμοποίηση της βάσης για την ισχυροποίησή τους...

Το κόμμα με την πολιτική του κρατισμού υποβιβάζεται σε εκλογικό μηχανισμό και σε κυβερνητικό απολογητή. Ο περίφημος διαχωρισμός Κράτους-κυβέρνησης-κόμματος και οι σοφιστείες περί εφικτού και επιθυμητού σημαίνουν στην πράξη μετατροπή του κόμματος σε εξάρτημα της κυβέρνησης, μετατροπή που τείνει να ολοκληρωθεί με την προώθηση από τον Αντρέα Παπανδρέου στο Εκτελεστικό Γραφείο επώνυμων κυβερνητικών στελεχών (που μερικά δεν ήταν καν μέλη του κόμματος).

Η αθρόα εισροή νέων μελών, ιδίως στις κλαδικές, με σχέση κυρίως ανταλλακτική, η αλλοτρίωση κάποιων παλιότερων που μετατράπηκαν σε τεχνοκράτες της εξουσίας ή «βολεύτηκαν» σε κάποια θέση στον κρατικό μηχανισμό, η προϊούσα «απολιτικοποίηση» των οργανώσεων και ο εκφυλισμός τους σε συλλογικούς παλαιοκομματικούς διεκπεραιωτές ή σε πάτρωνες του μαζικού κινήματος δίνουν ανάγλυφα την εικόνα της περιθωριοποίησης και της υποβάθμισης.

Το κόμμα, ευνοχισμένο πολιτικά, αδυνατεί να συνθέσει στο εσωτερικό του, σε μια νέα ποιότητα, τις αντιφάσεις του κοινωνικού χώρου μετεξελίσσοντάς τις σε πρόταση εξουσίας· υποτάσσεται σ' αυτές και διαπερνείται από την κυρίαρχη ιδεολογία του κοινωνικού χώρου: την μικροαστική...

Το κόμμα, δεν παίζει το ρόλο του «συλλογικού διανοούμενου» και του πολιτικού καθοδηγητή· άγεται και φέρεται από την κυβέρνηση που προσπαθεί να το χρησιμοποιεί κατά βούληση για να εκμαιεύσει την συναίνεση του κοινωνικού χώρου ή για να «λύσει» κατασταλτικά τις αντιθέσεις του... Από «επιτελικό όργανο στην πορεία της μετάβασης» γίνεται διακοσμητικό στοιχείο... «Από δήμαρχος κλητήρας» που λέει κι ο λαός...

Παρόλα αυτά όμως η υπόθεση του κόμματος δεν έχει ακόμα κριθεί τελεσίδικα. Πολλαπλασιάζονται συνεχώς οι ενθαρρυντικές ενδείξεις ότι

Η κομματική βάση δεν αποδέχεται το ρόλο του άκριτου απολογητή —ψάχνει εναντίον να βρει ταυτότητα και προσανατολισμό μέσα στη νέα πραγματικότητα της αλλαγής»

Έτσι πολλά στελέχη του, έχοντας αυτονομηθεί σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, παίζουν ένα θετικό ρόλο μέσα στα μαζικά κινήματα

με τα οποία έχουν σφυρηλατήσει αγωνιστικά σχέσεις ειλικρίνειας, αμοιβαίας εμπιστοσύνης και σεβασμού... Άλλα στελέχη που προωθήθηκαν στον κρατικό μηχανισμό, προσπάθησαν και προσπαθούν να περάσουν μια πολιτική αντίληψη μετασχηματισμού των θεσμών... Είναι οι περιφημοί «πρασινοφρουροί» οι οποίοι —παρόλες τις αντιξοότητες της συγκυρίας, τη λυσσαλέα αντίδραση της δεξιάς, τα εξ' ιδίων βέλη και τις δικές τους υπερβολές— αντιμάχονται την ενσωμάτωσή και δίνουν το στίγμα του «πολιτικού» στις κρατικές λειτουργίες...

Η προσυνεδριακή διαδικασία επίσης παρουσιάζει μια ζωντάνια που ξάφνιασε αυτούς που ήθελαν ένα Συνέδριο ρουτίνας.

Οι τοποθετήσεις είναι έντονα κριτικές —και επικριτικές. Πολλές οργανώσεις επιστρέφουν τις εισηγήσεις σαν απαράδεκτες (παρόλο που δεν επιτρέπεται απ' τη διαδικασία) ενώ σχεδόν όλες συμφωνούν ότι είναι —επιεικώς— κακές... Κατατίθενται δεκάδες τροπολογίες που φέρνουν σημαντικές αλλοιώσεις, απ' τ' αριστερά, στο κείμενο των εισηγήσεων. Και οι τροπολογίες περνούν στις περισσότερες οργανώσεις και με συντριπτική πλειοψηφία. Η διάχυτη μέχρι τώρα γκρίνια μετατρέπεται σε πολιτική πρόταση· πρόταση-διαφωνία, πρόταση-τροπολογία... Είναι φανερό ότι η κομματική βάση βρίσκεται σε μια νέα φάση· προχωράει αργά αλλά σταθερά σε μια διαδικασία χειραφέτησης από τους διάφορους «μύθους» που την εγκλωβίζουν μέχρι τώρα... Συνειδητοποιεί την αναγκαιότητα να αρθρώσει το δικό της λόγο και να πάψει να αναθέτει εν λευκώ την άσκηση της πολιτικής στις οποιεσδήποτε κομματικές αυθεντίες και στους οποιουσδήποτε «εγγυητές της αριστεράς» μέσα κι έξω απ' το κόμμα...

Και η τάση αυτή της απομυθοποίησης δεν εξαιρεί —κι αυτό είναι το πιο ενθαρρυντικό σημάδι— και τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ. Εξακολουθεί βέβαια να είναι ο αδιαφιλονίκητος πρόεδρος, δεν είναι όμως πια ο αλάθητος ηγέτης.

Υπάρχει μια σαφής και ανερχόμενη κρίση εμπιστοσύνης που εκδηλώνεται κυρίως σε δύο περιπτώσεις.

- Στην καταψήφιση, σχεδόν από όλες τις οργανώσεις και με συντριπτική πλειοψηφία, του μεταβατικού άρθρου 69 του νέου καταστατικού που προβλέπει ότι στον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ ανήκει γι' αυτές τις εκλογές η τελική ευθύνη επιλογής των υποψηφίων βουλευτών (η γνωστή «λίστα»). Η διάταξη απαλείφεται και ενεργοποιείται έτσι η κανονική διαδικασία (τελική ευθύνη στην Κεντρική Επιτροπή).

- Στην ριζική διαφωνία της συντριπτικής πλειοψηφίας των μελών του ΠΑΣΟΚ στην επιλογή της υποστήριξης του Καραμανλή σαν προέδρου της δημοκρατίας.

Αυτά τα δύο σημεία θα ήταν πολύ χρήσιμα στον Αντρέα για να ανιχνεύσει τα όρια της «συναίνεσης» της βάσης στις —αυθαίρετες— επιλογές του...

..

Βέβαια, όλα αυτά δεν συνιστούν —ακόμα— μια τάση ριζικής αμφισβήτησης της ηγεσίας· η τελευταία έχει τεράστιες δυνατότητες ελέγχου, χειραγώγησης αλλά και ανώδυνης εκτόνωσης τέτοιων ανησυχιών. Όμως, είναι φανερό ότι κάτι κινείται στο τέλμα, ότι βρισκόμαστε στην αρχή ενός σταδίου ριζικών ανακατατάξεων, διαφοροποιήσεων και αναπροσανατολισμών, με απρόβλεπτες ίσως συνέπειες για το μέλλον...

Η κομματική βάση αναζητά πια τη ρίζα του κακού όχι μόνο στις «αντικειμενικές συνθήκες» (που κανείς δεν λέει πως είναι ρόδινες) αλλά και στις —τεράστιες— υποκειμενικές ευθύνες της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ. Και το σπουδαιότερο: περνάει στην πρόταση για την αναβάθμιση των εσωκομματικών θεσμών και για τη δημιουργία νέων που θα δώσουν πνοή στην εσωκομματική ζωή, για να υπάρξει επιτέλους δημοκρατική διαδικασία και συμμετοχή και όχι διαδικασία νομιμοποίησης ή εκτόνωσης...

Κι αυτή η διαφοροποίηση θα εκφραστεί στο Συνέδριο, έστω διαθλασμένα, έστω περιορισμένα, έστω σπέρματικά. Θα περάσει το φράγμα των μεθοδολογιών, θα αγνοήσει ανοιχτές και συγκαλυμμένες απειλές... θα αποδείξει ότι:

• εκτός από το επίσημο ΠΑΣΟΚ της διαχείρισης υπάρχει και το ΠΑΣΟΚ που αντιστέκεται, το ΠΑΣΟΚ που επιμένει...